

Motion till riksdagen 2024/25:1792

av **Linnéa Wickman m.fl. (S)**

Sveriges elnätskapacitet och elproduktion

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att elnät ska klassas som ett riksintresse och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna för effektreservation och överväga om det bör medföra en kostnad att reservera effekt utan att använda den inom en viss tid och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga hur ett nytt stöd i syfte att underlätta för utbyggnad av havsbaserad vindkraft kan utformas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ellagen för att elnätsföretag ska kunna bygga elnät baserat på prognoser och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige har lagt grunden för att Sverige blivit en ledande nation inom den gröna industriella omställningen med storskaliga elektrifieringssatsningar inom både nya och befintliga industrier. När landets basindustrier övergår till fossilfria alternativ, nya gröna industrier etablerar sig och transportsektorn elektrifieras så pekar prognoser mot att Sveriges elanvändning kan komma att fördubblas till 2045. En del scenarion bedömer att en fördubbling kan ske redan till 2035. För att möta det snabbt ökande behovet av nätkapacitet och tillgång till mer förnybar el och lagringsmöjligheter krävs utöver ökad elproduktion ett stort antal åtgärder som frigör kapaciteten i elnätet och möjliggör utbyggnad och ökad flexibilitet. Tillståndprocesser måste dessutom förenklas och förkortas, det är inte rimligt att det kan ta uppemot 15 år att bygga en ny kraftledning.

Utbyggnadsplaner och förstärkningar av elnätet planeras på nationell nivå – samtidigt finns en konkurrens mellan olika aktörer och kommuner om både den krympande befintliga kapaciteten och den nya kapaciteten som tillkommer. Detta är en problematik som bara riskerar att försvåras. Nuvarande lagar och incitament gör det

svårt att proaktivt bedöma lämpligheten i nyetableringar i samband med att nya aktörer ansöker om elnätsanslutning. Informationen om vilka aktörer som ansökt hos Svenska kraftnät är inte publik och systemet brister i transparens. Reglerna för effektreservation måste fortsätta ses över och utvecklas. Den ökande konkurrensen om kapaciteten riskerar att göra att aktörer reserverar mer kapacitet än de initialt behöver, vilket blockerar kapacitet som då tekniskt finns tillgänglig för andra. Att överväga om det bör medföra en kostnad att reservera effekt utan att använda den inom en viss tid är exempel på förslag som skulle kunna göra skillnad.

Det finns också ett behov av att underlätta för investeringar i utbyggnad av vindkraft, som är det energislag som kan byggas ut snabbast i det korta och medellånga perspektivet. Den havsbaserade vindkraften kan särskilt bidra till kraftigt ökad energiproduktion, hög leveranssäkerhet, låg miljöpåverkan och konkurrenskraftiga elpriser. Frågor kopplat till energisystemet kräver också större politisk långsiktighet. Att den nuvarande regeringen tagit bort subventionen för anslutning av elnät till havsbaserad vindkraft är exempel på skadliga tvära kast som försvårar för att möta behoven av en utbyggd elproduktion och som därmed riskerar arbeten i industrin i hela landet. Det bör övervägas hur ett nytt stöd i syfte att underlätta för utbyggnad av havsbaserad vindkraft kan utformas.

För att förbättra situationen för befintlig basindustri samt säkra att fler gröna industriarbeten landar och stannar i Sverige så behövs en palett av åtgärder som anpassar lagar och bestämmelser efter dagens och framtidens brådskande utmaningar för energisystemet. Genom att klassa elnät som ett riksintresse skulle elnätsutbyggnaden prioriteras över andra intressen vid tillståndsprövning och därmed ges tydligare företräde som den avgörande infrastruktur som ett utbyggt elnät är för vårt samhälle. Genom att se över ellagen och möjliggöra utbyggnad baserad på sannolikhetsjusterade prognoser, vilket inte är tillåtet idag, så kan planeringen ta större höjd för nya aktörer som tillkommer i framtiden.

Samordningen måste stärkas mellan lokal och nationell nivå kopplat till dess olika roller i planeringen av ny elproduktion och utbyggnad av elnätet.

Det behövs en tydlig viljeinriktning och en långsiktighet i de politiska besluten för att stödja den gröna industriella omställning som sker här och nu, och det finns ingen tid att förlora. För Gävleborg som är ett län med stora exportberoende basindustrier riskeras både jobb och investeringar som är helt avgörande för arbetsmarknaden, klimatet och välfärdens finansiering om inte nödvändiga beslut och förändringar kommer på plats.

Linnéa Wickman (S)

Patrik Lundqvist (S)

Sanna Backeskog (S)

Kristoffer Lindberg (S)